

VIẾT CHO NGƯỜI "ĐÃ CHẾT"

(Bài 35)

***/ Chuyện đời nay.**

I.

Nha Trang, thứ Năm, June 29/2017

Đêm qua trong phòng khách sạn, gọi về Virginia cho Uyên Thao, trò chuyện xong, uống viên thuốc ngủ, vẫn không thể nào làm theo như lời anh dạy: *“Nằm xuống, đắp mền ngủ một giấc tới sáng đi!”*.

Trần qua trở lại trên giường theo thể ngủ ngồi, lưng dựa vào tường, cái *laptop* để trên đùi, từng khúc ruột vẫn từng hồi thất quặn. Điều thuốc này chưa tàn đã đốt qua điều thuốc khác, cứ thế mà chạy trốn “giả vờ” cho tới sáng theo hình ảnh Âu Cơ.

Nhìn lại mấy mươi năm xưa từng nếm trải rất nhiều nỗi đau tình ái, thấy, ***chưa có lần nào*** trái tim trĩu nặng u hoài cho bằng đêm trước.

Sáng nay “dứt khoát” phải quên!

Câu nói cuối cùng của Uyên Thao về chữ “Nghịch” đánh thức tâm hồn tôi dậy.

Phải rồi, chén đắng đã cầm trên tay thì phải uống cho trọn, nếu không, nó sẽ vẫn còn mãi.

Dù vậy, cái chén lần này quả tình đậm đặc, càng uống càng thấy như không cạn; nên đến một hồi, đầu tâm tư hướng Thiện cỡ nào cũng có lúc tôi phải tự bật kêu hai chữ *“Thượng Đế!”* với niềm oán hận trong tim.

Đêm qua nói chuyện với nhau về Narziss và Goldmund, thấy ra được một điều mơ hồ rằng ***chât-Narziss-Uyên-Thao VẪN KHÔNG LÀM cho cõi-riêng-Goldmund-TVân “ám”!***

Không phải lỗi tự Uyên Thao nếu anh ***không nhìn thấu được đáy cùng*** tâm tư người bạn (như Goldmund của Hesse đã may mắn được). Tất cả chỉ đều do tự tôi mà ra. Mỗi người là một *“độc nhất vô nhị”*. Hai giọt nước cùng rơi, chẳng thể nào giống nhau trọn vẹn.

Sáng nay, thần trí vẫn còn khắc khoải, biết, chẳng viết gì thêm được nên “đọc sách” cho qua thì giờ.

Nhận biết ra một điều đặc biệt trong cuộc đời viết lách là hễ bất cứ thời gian nào tâm tư rơi vào khủng hoảng thì chỉ có hai đề tài viết giúp tôi đứng dậy:

1/ Bộ Tài Hoa Mệnh Bạc hay *Dostoievski, Cuộc Đời Và Sự Nghiệp*.

2/ Phiên dịch những truyện ngắn truyện dài “gối đầu giường” từ thuở thiếu niên.

Ở bộ THMB hay bản văn về Dostoievski, khi bắt đầu hòa nhập vào tâm tư và nỗi đau khổ của *những-người-trăm-năm-đang-hiện-diện-trên-bàn-viết*, tôi quên hết mọi chuyện riêng mình, thấy mọi thứ về mình thật chỉ là “*bé bằng con kiến!*” Nghĩ, lúc sinh tiền, có ai trong số Họ lại “biết” rằng Họ ĐANG LÀ thiên tài, những cái gì lưu lại sẽ trở thành sản phẩm ơn huệ lớn lao cho hậu thế?

Theo cái đói, cái nghèo, cái khổ đau tang thương cùng tận, các bậc ấy chỉ biết *miệt mài sống và sáng tạo* Chữ Nghĩa, Nghệ Thuật, cố gắng vượt qua tất cả để sống và giữ cho “nguồn lửa thiêng” trong tim không bị dập tắt theo với thực tế đảo điên ngay khi đó...

Chỉ những cảm nghĩ như thế khi viết về các-người-trăm-năm đủ làm tôi rung động mà quên đi cái nhỏ bé của riêng mình.

Những lời trong bài viết trước:

“Một nhà văn, hay một độc giả, không thể nào có được cái nhìn cảm thông sắc bén về người khác nếu không phải đã từng sống thực vai trò kẻ ấy, dù trên thực tế cuộc đời hay trong ý nghĩ suy tưởng”

chính đã giải thích rõ ràng cho thái độ và sự suy nghĩ rất thực của tôi khi ngòi vào bàn SÓNG CUỘC SỐNG *những con người thiên cổ* trong bộ Tài Hoa Mệnh Bạc đã cho chào đời .

Với các tác phẩm dịch thuật cũng thế. Tôi chỉ dịch những bản văn nào mình thật lòng yêu mến, để, chẳng những tìm thấy lại cho mình *cái thuở thiếu thời chưa biết lo toan gì ngoài chuyện đánh đàn và đọc sách*, mà còn là với “nỗi muốn chia xẻ” cái đẹp chữ nghĩa cùng các độc giả yêu mến những giò viết TTBG.

Thật là điều thích thú!

Không mấy độc giả đọc Tài Hoa Mệnh Bạc hay Cuộc Đời Và Sự Nghiệp Dostoievski.

Nhưng hễ đã có thì ai cũng đều thấm cảm được nỗi *yêu-mến-tri-ân* nói trên trong lòng tác giả TTBG.

Năm rất xưa rồi, nhiều ông đại gia văn nghệ hải ngoại từng gọi đến nói lời “*cảm ơn TTBG đã viết ra loạt bài THMB đăng trên Văn Uyển*”

Ví dụ:

+ Du Tử Lê có lần từ Santa Ana điện thoại lên San Jose đề “*cảm ơn TV đã viết về Modigliani*”,

+ Trương Năng Tiến từng nói với TNH:

-*Trước nay vẫn “biết” Púshkin, nhưng bây giờ đọc Púshkin của TVân mới thấy rằng “cái biết” về Púshkin của mình không ra làm sao cả.*

+ Nguyễn Bá Trạc, Trần Quảng Nam, Lê Duy Linh cũng cùng nhận xét như Tường Năng Tiến về Chopin, Kafka hay Van Gogh. Lê Duy Linh đưa thêm nhận xét:

-*Lối viết THMB của BG sinh động, hấp dẫn, giống như lời bà kể chuyện cho cháu nghe; chứ không phải đều đều ê a một cách nhàm chán của thể loại tiểu sử danh nhân xưa nay người ta vẫn viết.*

+ Văn Thanh cũng nói:

-*Đọc Lermontov BG viết, tôi đã khóc!*

+ Riêng TNH tỏ ra “ngưỡng mộ”:

-*Bố không ngờ em dịch rất hay các vần thơ của Edgar Poe!*

Đó là chuyện xưa.

***/ Còn chuyện nay.**

Hôm mới về Sài Gòn, Đoàn Khoa, cậu em đạo diễn, đến thăm. Cậu nói đầu tiên của Khoa là:

-Rất cảm ơn chị đã viết ra bộ THMB. Đọc Schubert, em thấy ứa lệ. Thêm nữa là bài Chopin. Xưa nay nghĩ về Chopin, em vẫn có cái nhìn như nhiều người đã có: “*Lên án Goerge Sand đã làm tàn hủy cuộc đời nhà thiên tài âm nhạc bằng mối tình gãy đổ*”. Bây giờ đọc chị mới thấy mình **hoàn toàn sai** trong sự định giá về Goerge Sand, ‘*nhà-văn-người-tình-người-mẹ-nguồn-suối-cảm-hứng-âm-nhạc*’ trong đời người nhạc sĩ vĩ đại.

Tôi đáp lời Đoàn Khoa:

-Cảm ơn em đã nhìn ra điều ấy. Đúng, nếu không có Goerge Sand thì ngày nay chúng ta đã chẳng có được các nhạc phẩm tuyệt diệu của Chopin.

Mùa hè năm 2015 về VN, tâm tư rất đau khổ theo chuyện Âu Cơ, ngờ đâu nhận email một người xưng tên Thanh, làm việc trong một nhà xuất bản ở Hà Nội. Cô này bảo, đọc trên trang web. tranthibonggiay thấy có bản dịch Le Grand Meaulnes của Alain-Fournier hay quá, xin mua lại bản quyền dịch thuật.

Cuộc thương thảo ổn thỏa. Tôi được trả 700 dollars, đổi cái tựa *Gã Giang Hồ* (của TTBG) ra *Gã Lãng Du*.

Vài tháng sau, ở Mỹ, nhận email cô Thanh này gửi:

“Sent: Thursday, October 1, 2015 2:34 AM

Subject: Phản hồi của độc giả về bản dịch *Kẻ Lãng Du* của Alain-Fournier

Em chào chị Bông Giấy,

Chị Bông Giấy ơi, bản dịch của chị rất được độc giả ngợi khen. Nhiều người bảo chị dịch ám áp và dễ thương. Phong cách rất gần gũi. Có người còn bảo bản của chị tuyệt hơn bản của Mặc Đỗ.

Em thấy phản hồi của độc giả rất tốt.

Em viết thư thông báo để chị hay phản ứng của mọi người. Em thì mừng quá chị ạ. Hiện tại phản hồi về bản dịch rất tốt, bên nhà xuất bản của em cũng khen ngợi rất nhiều. Em cảm ơn chị lắm lắm.

Em chúc chị một ngày mới nhiều điều tốt đẹp.

Mến thương,

Em Thanh

[]

II.

Ghi lại vào đây chương 19 của bản văn Narziss và Goldmund, tác giả Hermann Hesse¹, thế vào chuyện kể buổi hôm nay:

Rồi chàng trở về làm việc với sự say mê mới, thích thú chạm trổ những bụi cây chen nhau mọc; hai tay dịu dàng thông thả làm cho hình người hiện ra từ phiến gỗ; mũi dao cứng cáp vạch ra cái miệng, đôi mắt và bộ râu lượn cong như sóng.

Ngoài Erich, chỉ Narziss mới được vào xem công việc của chàng. Narziss thường đến luôn, có lúc xưởng chạm của Goldmund thành ra chốn thân thuộc nhất cho anh trong tu viện. Anh nhìn pho tượng với vẻ ngạc nhiên thích thú. Tất cả những ngậy thơ, bần khoản, bướng bỉnh nơi bạn anh đều được phô diễn hết trên tác phẩm. Thế giới nội tâm của chàng bộc bạch như ngọn suối tuôn: Đó chỉ là một trò chơi, nhưng trò chơi xứng đáng với lý luận, văn phạm và thần học.

Một hôm, Narziss trầm ngâm nói với Goldmund:

"Tôi đã học hỏi được nhiều của chú để bắt đầu hiểu thế nào là nghệ thuật. Ngày xưa tôi cho rằng nghệ thuật không đáng đem so sánh với khoa học và tư tưởng. Tôi thường tự nhủ, con người là một sự tụ tập đáng ngờ vực của vật chất và tinh thần. Tinh thần khai lối cho con người biết được vĩnh cửu. Còn như vật chất lôi kéo họ xuống bùn như, làm họ khur khur bám lấy cái vô thường. Thế thì con người phải thoát ra dục vọng và đem lại ý nghĩa cho cuộc đời. Theo thói quen, tôi làm ra bộ tôn trọng nghệ thuật nhưng thật tình tôi vẫn kiêu ngạo mà nghĩ về nghệ thuật với cái nhìn của một người đứng trên cao nhìn xuống. Đến bây giờ tôi mới nhận thấy có nhiều đường lối để đi đến tri thức. Con đường suy tưởng trừu tượng không phải là con đường tốt hơn cả. Hẳn nhiên tôi vẫn đi theo con đường ấy. Nhưng cũng nhận thấy, dấu chú đi con đường trái ngược với tôi thì chú cũng lý hội được bí mật của bản thể một cách sâu xa. Chú diễn tả được bản thể ấy một cách sống động mà phần nhiều những người suy tưởng không làm được."

¹ Hermann Hesse, nhà văn Đức, (July 2/1877-- August 9/1962).

Goldmund hỏi:

"Bây giờ xin anh cắt nghĩa cho điều tôi vẫn không hiểu nổi: 'Thế nào là sự suy tưởng không cần hình ảnh?'"

Narziss trả lời:

"Tôi thấu suốt điều đó đã lâu, trí óc luôn luôn trừu tượng hóa sự vật, quay lưng lại với tất cả những gì có hình tượng và tìm cách xây dựng một thế giới thuần túy tinh thần. Còn chú, **chú chỉ chú trọng đến cái gì vô thường, bất nhất và hủy diệt. Chú quan niệm, ý nghĩa cuộc đời chính ở cái gì nổi trôi biến biệt.** Chú không hề từ bỏ quan niệm của chú, lại còn đem hết thân thể và linh hồn phụng sự cho nó. Với sự thích thú, chú làm cho nó có một giá trị tối thượng, làm cho nó thành biểu tượng của vĩnh cửu. Còn như con nhà tư tưởng chúng tôi thì tìm cách đến gần Thượng Đế bằng cách khước từ cuộc đời. Trái lại, **chú tới gần Ngài bằng cách yêu sự sáng tạo của Ngài và tái tạo lại sự sáng tạo ấy.** Cả hai phương pháp đều là của phạm nhân và đều bất toàn, **nhưng con đường nghệ thuật hồn nhiên chân chất hơn."**

Goldmund:

"Tôi không biết. Nhưng các nhà tư tưởng và thần học các anh có vẻ nắm được cuộc sống hơn, được giải thoát hơn và các anh không bị thất vọng. **Từ lâu rồi tôi không ao ước khoa học của các anh nhưng ao ước được điềm tĩnh, quân bình, yên ổn như các anh."**

Narziss:

"Tôi chẳng có gì để chú ao ước cả, không làm gì có được sự yên tĩnh như chú nghĩ. Yên tĩnh có thật, nhưng không phải là điều thường xuyên có mãi trong ta. Sự yên tĩnh duy nhất mà ta có là điều phải luôn luôn chinh phục lấy, luôn luôn tranh đấu mà chinh phục nữa. Chú không trông thấy tôi tranh đấu, không biết tôi vật lộn trong cuộc sống học hành thế nào, không biết cả cuộc vật lộn của tôi khi nằm trong nhà cầu nguyện. Cũng may là chú không biết! Chú chỉ nhận thấy tôi không hay cau có như chú, nên cho là tôi yên tĩnh. Tuy nhiên đó cũng là một hình thức vật lộn và hy sinh như bất cứ cuộc sống chân thực nào, như chính cuộc sống của chú."

Goldmund:

"Thôi, chẳng nên bàn đến chuyện ấy nữa. Anh cũng thế, không thấy được hết những cuộc chiến đấu của tôi. **Anh cũng không hiểu trạng thái tâm hồn tôi khi nghĩ rằng chẳng còn bao lâu sẽ làm xong công việc này; bây giờ người ta sẽ mang nó đi, khen ngợi tôi vài câu, sau đó tôi trở về xưởng chạm, một mình khổ sở vì những khuyết điểm trong tác phẩm.** Anh không thể thấy được tâm hồn tôi cũng trở trời trống rỗng như xưởng chạm của tôi."

Narziss gật đầu:

"Có thể như thế lắm. **Không ai có thể hiểu người khác trọn vẹn.** Nhưng có một điều chung cho tất cả những người có thiện chí là rút cuộc, các tác phẩm của ta đều làm ta hổ thẹn; và **chúng ta phải làm lại từ đầu; sự hy sinh luôn luôn phải có.**

Vài tuần sau, kiệt phẩm của Goldmund hoàn tất và được dựng lên. Lại lần nữa, chàng phải chịu đựng cái gì đã phải chịu đựng. **Tác phẩm của chàng trở thành vật sở hữu của người khác.** Thiên hạ đến xem, xác định, khen ngợi,

trọng vọng nghệ sĩ. **Nhưng trái tim và xương họa của chàng trở nên trống rỗng. Và chàng tự hỏi, tác phẩm có đáng để cho chàng hy sinh như vậy không?**

Người ta mở tiệc ăn mừng, đãi món rượu ngon nhất của tu viện. Goldmund còn được hưởng thức món cá và chim săn; còn thấy lòng ấm lại vì Narziss vui vẻ và thân mật chào đón tác phẩm; mọi người tỏ vẻ trọng vọng chàng.

Chàng đã dự định thực hiện một tác phẩm khác của Viện trưởng đặt làm. Đó là một cái ngai thờ cho Thánh Nữ Đồng Trinh ở nhà nguyện Neusell, nơi cũng thuộc về tu viện Mariabronn.

Goldmund muốn tạc tượng Đức Mẹ để tạo ra những nét vĩnh cửu cho người mà chàng đã yêu trong lúc còn trẻ: con gái nhà quý tộc, nàng Lydia xinh đẹp lúc nào cũng có vẻ nghĩ ngợi. Còn cái ngai thì chàng không để ý lắm, chỉ giao cho Erich làm. Cũng là một cơ hội cho Erich sáng tạo một kiệt phẩm.

Chàng bàn cùng Erich tìm gỗ làm ngai và thường để một mình Erich đẽo gỗ. Còn chàng thì thơ thẩn trong rừng rất lâu.

Một hôm chàng bỏ đi mấy ngày liền không về. Erich báo cho Viện trưởng biết. Narziss lo ngại chàng đi không về nữa.

Nhưng không, chàng trở về tạc tượng Lydia độ một tuần lễ rồi lại bỏ đi. **Chàng lại buồn.** Từ khi làm xong việc lớn, chàng lại sống thất thường, không đi lễ buổi sáng, mắt yên tĩnh, mắt cả vui tươi. **Chàng nghĩ nhiều đến thầy Niklaus và tự hỏi liệu mình có thể trở thành một người như thầy chăng: Một người siêng năng chính trực, nghệ thuật điêu luyện nhưng phải hy sinh tự do và tuổi trẻ.**

Mới đây, một chuyện xảy ra đã làm chàng phải suy nghĩ. Trong những buổi đi rong, chàng gặp một cô gái quê tên gọi Francisca trông ngon mắt quá. Chàng bèn ra công quyến rũ và đem áp dụng tất cả những lời đường mật ngày xưa. Người con gái sẵn lòng ngồi nghe tán tỉnh. Chàng pha trò, cô cũng cười hóm hớ. Nhưng chàng đòi gì, cô gái cũng không chịu.

Lần đầu tiên chàng biết mình đã già với những nàng con gái son trẻ. Chàng không đến thăm cô gái nữa nhưng không quên được chuyện ấy.

Cô gái có lý lắm. **Chàng đã khóc nhiều rồi.** Chàng cũng nhận thấy không phải chỉ vì mấy sợi tóc hoa râm, một vài nét nhăn chung quanh mắt thôi, mà thực ra trong sâu thẳm trái tim chàng đã có sự biến đổi. Chàng cảm thấy mình già, đau khổ mà nhận thấy mình giống như thầy Niklaus. Chàng so vai lên ngắm rồi tự nghe ghê tởm. **Chàng không còn tự do nữa mà đã trở thành một người sống có định số.** Chàng không còn là con ó hay con thỏ, bây giờ chàng đã trở thành một con vật nuôi trong nhà.

Chàng đi ra khỏi tu viện, tìm lại hương xưa, những kỷ niệm quá khứ... chứ không còn để thấy lại tự do rong ruổi trên con đường gió bụi. Chàng bần khoản hăm hờ như con chó tìm dấu vết đã quên.

Khi đi được một hai ngày, lang thang phè phỡn ít lâu, **chàng lại thấy một mãnh lực không thể cưỡng lôi kéo mình trở về tu viện.** Chàng biết rằng xưởng chạm đang đợi mình, biết mình có trách nhiệm về cái ngai thờ đã khởi công, gỗ đã sửa soạn sẵn sàng, lại còn trách nhiệm với thằng Erich nữa.

Chàng nhất quyết rằng khi làm xong bức tượng Lydia Đức Mẹ, chàng sẽ lên đường sống lại cuộc sống gió sương. Ở lâu trong tu viện, **chung quanh chỉ người và người, thật không ra gì cả.** Đó là cuộc sống của tu sĩ chứ không phải của chàng. Ở đó, người ta có thể bàn bạc điều hay lẽ thiệt với đàn ông, biết thưởng thức một tác phẩm của nghệ sĩ, nhưng không biết gì những chuyện khác, những lời ái ân, sự vui sướng của cuộc sống vô tư lự, phải có đàn bà, phải đi đây đó, phải tiếp xúc với những hình ảnh mới mẻ. Ở đây, quanh mình cái gì cũng nghiêm trang nặng nề nam tính. **Chàng đã bị lây nhiễm điều ấy vào trong máu.**

Ý nghĩ về chuyến "lại lên đường" đem đến cho chàng chút nào an ủi. Chàng chăm chỉ làm việc để **sớm được tự do.**

Dần dần, thân hình Lydia xuất hiện, nàng ra mắt chàng. Lúc chàng tự tay làm cho tà áo từ hai đầu gối xinh xắn rơi xuống đất, **chàng bỗng thấy mình rung động theo một nỗi cảm xúc sâu xa mà cũng thật là đau đớn.** Chàng đứng chết lặng trong sự yêu mến trầm buồn, yêu hình ảnh người con gái xinh đẹp mà cứng cõi đến thế, yêu những cuộc phong tình thuở ấy, yêu những mối tình thuở thanh xuân, những chuyến lang thang thứ nhất, yêu tuổi trẻ đã xa vời....

Chàng tạc thân hình diễm lệ ấy với niềm tin tưởng như tin tưởng tôn giáo, **ý thức được rằng tác phẩm đồng nhất với cái gì cao đẹp vô cùng trong con người mình, với tuổi hoa niên và những kỷ niệm nhuần nhu nhất trong đời.**

Thật là kỳ thú khi chàng tạc cái cổ cúi xuống một cách duyên dáng, cái miệng buồn rầu đáng yêu, đôi bàn tay nhỏ nhắn, những ngón thon dài, móng lượn cong thật xinh. Erich cũng vậy, mỗi khi có thể đứng đây là ngắm pho tượng với vẻ kính yêu và không ngớt lời ca ngợi.

Khi pho tượng hoàn thành, Narziss vào xem, anh tuyên bố:

"Đây là tác phẩm của chú mà trong tu viện này không có cái nào sánh kịp. Tôi nói thật, mấy tháng nay tôi rất áy náy về chú. Tôi thấy chú dăm chiêu và gây hấn. Khi chú đi một ngày không về, tôi lo lắng chú sẽ không bao giờ về nữa. Thế mà chú đã làm xong được pho tượng tuyệt mỹ thế này. Thật tôi sung sướng vô cùng. Tôi hãnh diện vì chú."

Goldmund mỉm cười buồn rầu:

"Phải, pho tượng này thành công hoàn toàn. Nhưng anh biết cho, **phải để cả một thời thanh xuân đi khắp đó đây, trải suốt biết bao mối tình, theo đuổi biết bao đàn bà mới làm nên pho tượng đẹp ngần ấy.** Nguồn hứng của tôi ở đó, bây giờ nó đã cạn rồi, trái tim tôi khô cứng. Làm xong pho tượng này, tôi sẽ từ biệt anh một thời gian, không biết là bao lâu. Tôi phải đi tìm lại tuổi trẻ và những gì yêu mến ngày xưa. Anh có hiểu tôi không? Có chứ. Tôi biết tôi ở đây như khách nên không nhận tiền thù lao."

Thế là ngựa lại cắt vó.

*

**

Narziss nghĩ đến bạn rất nhiều; anh lo ngại cho bạn, bạn bỏ đi làm cho anh thấy thiếu thốn. Người bạn mắt trí đáng yêu của anh lại như con chim tung cánh, liệu hẳn có trở về không? Chàng trai kỳ dị và thân yêu này lại đi theo con đường gập ghềnh, mặc cho giòng đời kéo tới, vẫn thêm khát lang thang, vẫn nghe theo tiếng gọi tối tăm và mãnh liệt, vẫn mê say và không bao giờ thỏa mãn. Chàng là một đứa trẻ to đầu! Chàng lại bay lượn khắp nơi như con bướm, lại đi vào con đường tội lỗi, quyến rũ đàn bà, nghe theo ngẫu hứng, có lẽ lại phải lâm vào tình trạng giết người, mắc vòng tù tội rồi đến chết trong nhà giam.

*Anh chàng tóc vàng hoe, hai mắt thơ trẻ, bây giờ than phiền rằng mình đã già. Anh chàng ấy đã làm anh phiền lòng biết bao! **Người ta không thể không ái ngại cho chàng!** Ấy thế mà Narziss lấy làm sung sướng khi nghĩ đến bạn.*

Thực ra anh rất ưng ý khi thấy đứa trẻ ngỗ ngược ấy thật khó trị, khi thấy tính khí chàng như vậy, khi thấy chàng lại sỗ lộng mà phóng túng điên rồ.

*Giờ phút nào anh cũng nghĩ đến người vắng mặt với lòng yêu thương, nhớ nhung và buồn bực. Cũng có khi anh tự vấn tâm hồn mà trách cứ mình. Sao không mạn mà hơn với bạn để cho bạn biết rằng mình rất yêu bạn và **không muốn bạn đổi ra tánh tình người khác.** Sao không tỏ cho bạn biết rằng **nghệ thuật của bạn đã làm cho tâm hồn anh thêm phong phú.** Anh ít nói điều ấy với bạn, có lẽ ít quá thật. Thân mật hơn, biết đâu anh đã giữ được bạn ở lại? **Không phải Goldmund làm tâm hồn anh thêm phong phú thôi mà chàng cũng làm cho anh trở nên nghèo nàn và yếu ớt.** (Điều này thì không nên tỏ cho bạn biết). Người nghệ sĩ này đã bắt anh phải đặt lại mọi vấn đề, đã làm rung chuyển mọi tin tưởng của nhà khoa học trong anh và cái thế giới anh đã quen sống: bộ máy quản trị tu viện, kiến thức cùng hệ thống tin tưởng.*

Hẳn nhiên trong phạm vi một tu viện, đời sống anh sẽ tốt đẹp, hợp lý, ổn định đáng cho là gương mẫu hơn cả. Một cuộc đời tu hành khổ hạnh và hy sinh không ngừng trong sự cố gắng thường xuyên để tìm ánh sáng đạo lý. Một cuộc đời trong trắng cao quý hơn đời sống một nghệ sĩ, một kẻ du mục, một gã phong tình.

*Nhưng đứng trên cao nhìn xuống với đôi mắt của Thượng Đế thì một cuộc đời dành cho triết lý suy tư như của anh **có hơn gì** cuộc đời Goldmund hay không? Có phải người ta sinh ra để chỉ sống cuộc sống mục thước, tiếng chuông nhà thờ quy định giờ cầu kinh, giờ làm việc? Có phải người ta sinh ra chỉ để đọc Aristos và St. Thomas d' Aquin mà giết chết tình cảm và xa lánh phạm trần? Tại sao Thượng Đế lại cấu tạo con người với da thịt và bản năng, với nhu cầu tối tăm, với khuynh hướng tội lỗi, hưởng lạc và thất vọng?*

Khi Narziss nghĩ đến Goldmund, anh thường suy nghĩ đến những vấn đề trên.

Phải rồi! Sống như Goldmund không những chỉ là sống như trẻ con và hạp với bản chất con người thôi, mà thật ra, còn điều gì can đảm và cao nhã hơn khi dám xông pha vào nơi điên đảo vô trật tự kinh khủng, dám phạm tội

và nhận lấy hậu quả đau thương chứ không chịu giữ cho hai bàn tay sạch sẽ trong một cuộc sống an bình, vun trồng một vườn tư tưởng cao siêu rồi ung dung dạo gót giữa những luống hoa được rào giậu cẩn thận? Có lẽ người ta sẽ thấy khó khăn, can cường và cao đẹp hơn khi lê đôi giày thủng đế trên đường xa vạn dặm, gội nắng dầm mưa, ném mùi tân khổ.

Dầu sao Goldmund cũng chứng tỏ cho anh biết rằng **một người có sứ mạng cao trọng thì dầu có lặn mình xuống rất thấp, có lặn ngụp trong vũng bùn vũng máu vẫn KHÔNG TRỞ NÊN thô lậu đê hèn. Hẳn có thể sống trong chỗ tối tăm mờ mịt mà trên ngai vàng tâm hồn vẫn không tắt mất ngọn lửa thiêng và nguồn sinh lực sáng tạo.**

Narziss đã nhìn thấu đáy cuộc đời càn dỡ của bạn và thấy mình không kém phần yêu thương quý mến bạn.

Rồi từ khi anh chứng kiến hai bàn tay tội lỗi của bạn tạo nên những hình ảnh tuyệt diệu lặng lẽ sống trong viễn ảnh ý nghĩa và trật tự riêng của nó, những hình ảnh có đời sống nội tâm, có linh hồn, những cây cỏ hoa màu hồn nhiên chân chất...; **từ khi anh thấy đôi tay ấy diễn tả lời cầu nguyện** bằng những điệu bộ hùng dũng hay dịu dàng, kiêu kỳ hay tin tưởng qua những nét khắc trên pho tượng, thì anh biết rằng **Thượng Đế đã đặt vào trái tim người nghệ sĩ lang thang có tài quyền rũ người đời ấy những kho tàng thiên ký và ân sủng phong phú nhất.**

Trong lúc đàm luận thì bề ngoài anh hơn hẳn bạn, anh chỉ việc đem lý luận của mình ra so sánh với sự mê say liêu lĩnh của bạn.

Nhưng xét ra, trên chỉ một pho tượng của Goldmund, một cử chỉ cón con, đôi mắt, cái miệng, dây nho, nếp áo nhỏ... chẳng phải là từng **nghệ thuật sống động và cần thiết** hơn tất cả những sáng kiến của một người trí thức hay sao?

Người nghệ sĩ bị vò xé bởi xung đột và thất vọng này **há không để lại qua tác phẩm** những đau khổ và cố gắng của mình? Đó là những hình ảnh **đáng** cho người đời **chiêm bái, trầm tư mặc tưởng** và **tìm thấy an ủi, tin tưởng** trong những lúc họ khắc khoải thèm khát.

Narziss mỉm cười buồn bã khi nhớ lại lúc thiếu thời anh đã dạy bảo nâng đỡ bạn.

Bạn đã nghe lời và biết ơn anh, đã công nhận anh là đàn anh cao minh và để anh dìu dắt.

Sau đó, chàng đã **lẳng lặng thại ghen những tác phẩm nghệ thuật bằng cuộc sống gió bão đau thương mà không cần đậm lời, không cần thuyết giáo, bình luận.**

Chỉ có cuộc sống. Cuộc sống thuần túy và được thăng hoa từ niềm thống khổ.

So sánh với bạn, anh thấy mình nghèo nàn kiến thức và biện chứng với mớ kỹ luật khắc khổ của mình. Sự suy tưởng của anh chỉ xoay quanh những vấn đề ấy.

Cũng giống như ngày xưa anh đã can thiệp vào đời sống Goldmund để hướng bạn về những chân trời mới, thì từ ngày trở về, chàng đã đặt ra cho anh những vấn đề làm rung chuyển cả tòa lâu đài tin tưởng của anh, bắt buộc anh

phải nghi ngờ và xét lại tâm tư thật thấu đáo. Bạn anh cũng có tài như anh. Anh không cho bạn cái gì mà bạn không trả lại đáng giá gấp trăm lần.

Bây giờ thì người bạn gió sương đã cất cánh hồng bay bổng phương xa để anh có đủ thì giờ suy nghĩ về nhân tình thế thái.

Ngày tháng trôi đi, cây hạt dẻ khai hoa từ lâu, lá xanh mơn mớn. Cây xương cá đã đổi ra màu xậm, thân rắn chắc lại. Từ lâu, đàn cò trắng trên nóc cổng vào đã đẻ con và dạy con bay.

Bạn càng vắng mặt lâu, anh càng hiểu rằng kiến thức mình chỉ thu hẹp trong một phạm vi nào đó.

Trong số các tu sĩ của tu viện cũng có vài học giả, một triết gia chuyên về Platon, một nhà ngữ học rất khá, một hai nhà thần học uyên bác... có những tâm hồn chính trực xem trọng tôn giáo. Nhưng quanh mình, anh thấy không ai tài trí để có thể so độ với anh.

Chỉ mỗi Goldmund mới đem lại cho anh cơ hội so độ, không ai có thể thay thế được.

Không có bạn, anh nghe thiếu thốn vô cùng và thành tâm muốn bạn trở về. Anh thường đến xưởng chạm khuyên khích Erich. Nó vẫn tiếp tục làm ngai thờ và mong mỗi ông thầy quay lại.

Nhiều khi anh vào phòng Goldmund, vén tấm màn phủ pho tượng Đức Mẹ ra xem và đứng lại đó rất lâu.

Anh không biết gì về nguồn gốc pho tượng, Goldmund không hề kể cho anh nghe chuyện nàng Lydia.

Nhưng anh có trực giác để hiểu hết.

Anh biết rằng người con gái này đã chiếm cứ trái tim bạn từ lâu. Có lẽ chàng đã quyến rũ nàng, đã phản bội và bỏ rơi nàng. Nhưng chàng cũng giữ mãi trong tim hình ảnh ấy, trung thành với nó hơn cả người chồng yêu vợ nhất. Rồi sau nhiều năm không gặp nữa, chàng tạc pho tượng đẹp đẽ và cảm động này, khắc vào khuôn mặt, dáng điệu và tay chân nàng những âu yếm, khen ngợi và say sưa nhất của một người tình.

Trên khuôn mặt những pho tượng ở giảng đài phòng ăn, anh cũng nhận ra có ghi lại nhiều giai đoạn sống của bạn. Đó là đời sống của một gã giang hồ, một người chỉ nghe theo bản chất thật, một kẻ không nhà, một tên bội bạc. Nhưng cái gì còn lại sau sóng gió đời đều nhuốm một vẻ thành thật, một tình thân yêu tích cực.

Thật là một đời sống bí hiểm, gió dập sóng dồn nhưng kết quả thật trong sạch và cao sáng.

Narziss vẫn tiếp tục cuộc tranh đấu của mình và sẽ tranh đấu đến thắng lợi. Anh không rời bỏ con đường mình đã chọn, không hề xao nhãng bổn phận khắc khổ. Nhưng anh khổ tâm vì mất đi một người bạn, khổ tâm vì thấy trái tim mình nguyện dâng và phụng sự cho Thượng Đế nay lại vương vít một tình bạn phàm trần.

[]

Vừa xong bài Viết Cho Người “Đã Chết” 35 thì lại nhận lá thư email của cậu nhỏ thuê phòng bên Mỹ báo tin cái tủ đông đá chứa thịt cá trong kho nhà bị “ai đó” rút giây điện đã lâu, bây giờ mọi thứ đều ươn thối hết.

Thật đau đầu!

Goldmund của Hesse thực sự là *Goldmund nghệ sĩ giang hồ phiêu bạt*.

Chứ *Goldmund-Thu-Vân* thì bao giờ và lúc nào cũng phải đối đầu với những tai ương dù nhỏ dù to... Cú này đến, đỡ chưa xong đã có cú khác lù lù hiện ra ngay tức khắc!

[]

Trần Thị Bông Giấy
(Bài viết xong tại Nha Trang, 12:10 trưa thứ Năm, June 29/2017).

[]